

7. Аксіоми для нащадків: Українські імена у світовій науці. Зб. нарисів / Упоряд. і передм. О.К. Романчука. - Львівська істор.-просвіт. організ. «Меморіал», 1992.- 544 с.

Ігор Лотиш

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК МОРАЛЬНО-ЕТИЧНА І ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

«Академічна доброчесність» або «academic integrity» є відносно новим терміном, що обумовлює багатогранність його перекладів з іноземної мови. Даний термін складається з двох слів – «академічна» (academic) та «доброчесність» (integrity), що перекладається як «порядність», «цілісність», «моральна чистота». В основу класичного визначення терміну «академічна доброчесність» закладено головні етично-моральні якості майбутніх фахівців – сумління, відповідальність, сміливість, справедливість, повага, порядність, довіра та мужність [1, 2].

В ухваленому законі України «Про освіту», від 05.09.2017 № 2145-VIII, з'явився термін «academic integrity» або ж «академічна доброчесність». Як зазначається у статті 72 Закону «Про освіту», – «це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень». На сьогоднішній день на законодавчому рівні визначаються конкретні права та обов'язки безпосередніх учасників освітньо-педагогічного процесу щодо його дотримання та можливих порушень академічної доброчесності [6]. «Порушеннями вважаються: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання». Як ми можемо спостерігати, список ексцесів досить широкий, а порушниками можуть бути, як працівники професорсько-викладацького складу, так і студенти [3].

За недотримання доброчесності працівники освітніх закладів можуть бути притягнені до відповідальності:

- відмова у присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання;
- позбавлення присудженого наукового (освітньо-творчого) ступеня чи присвоєного вченого звання;
- відмова в присвоєнні або позбавлення присвоєного педагогічного звання, кваліфікаційної категорії;
- позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади.

А запорушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої відповідальності: повторне проходження оцінювання; повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування із закладу освіти; позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання.

Активне застосування студентами прийомів академічної недоброчесності під час їхнього навчання у вищих закладах нашої країни є вагомим викликом системі освіти. З такою проблемою стикаються не тільки в Україні, але і за кордоном. Для отримання високої якості освіти та висококваліфікованих фахівців потрібно створити комфортні умови освітнього середовища на засадах академічної доброчесності та порядності. Деякі студенти гарно навчаються, щоб отримати користь та безцінні знання для своєї майбутньої професії та розширення кругозору, але є і такі, що отримують позитивні оцінки лише для схвалення родини та авторитету у групі. У всіх студентів мотивація різна, тому деякі, на жаль, вдаються до різноманітних форм обману [4].

Недотримання принципів та аспектів академічної доброчесності руйнує систему

освіти, та демотивує талановитих і старанних студентів навчатися. В Європі списування та плагіат строго засуджується і вважається нехтуванням академічними нормами та принципами освітнього процесу. Європейські університети мають чітко регламентовані «етичні кодекси», які встановлюють принципи освітньої діяльності та норми етичної поведінки для всіх учасників освітнього процесу. У багатьох європейських університетах викладаються такі дисципліни як «Академічне письмо» та «Наукова етика» для прищеплення студентам морально-етичні цінності в освітній та дослідницькій діяльності.

Для ефективного формування нових та дієвих підходів і механізмів проведення освітньо-наукової діяльності потрібно забезпечити безпосередній прямий зв'язок між університетом та роботодавцем, які допоможуть студенту зрозуміти, якого саме фахівця вони очікують отримати у майбутньому [5].

Усі члени освітнього процесу повинні обмінюватися науковими знаннями та ідеями на основі взаємної поваги. Боротьба з не доброчесними проявами є реальною завдяки усвідомленню відповідальності за результати наукових дій усіх членів академічної спільноти. Багатогранність академічної доброчесності відзначається в поєднанні фундаментальних відповідних цінностей, механізмів й інструментів їхнього забезпечення і просування та поєднання. Важливим аспектом є усвідомлення потенційних внутрішніх та зовнішніх чинників, що обумовлюють академічну нечесність. Досконале вивчення та розуміння походження проблеми не доброчесності дасть можливість розробити ефективну та дієву політику забезпечення виконання академічної доброчесності. Успішний розвиток суспільства на пряму залежить від дотримання правил академічної культури [7].

Вона знаходить своє вираження в писаних і неписаних нормах, які визнаються академічною спільнотою, і обумовлена широким спектром явищ, які регулюють і визначають життя академічних установ на основі сформованих традицій, угод, звичаїв. І нині – час саморефлексії університетської спільноти, час пошуку проблем і шляхів їх усунення. Для розбудови ефективної системи забезпечення академічної доброчесності необхідно наступним кроком буде створення етичних комісій, які чітко регламентуватимуть санкції та покарання за недотримання етичних норм в освітньому та науковому середовищі. Зважаючи на збільшення випадків порушення етичних норм у закладах вищої освіти, доречним буде спрямувати подальші наукові дослідження у напрямі вивчення особливостей розвитку академічної доброчесності як складової професійної підготовки майбутніх фахівців. Випадків академічної нечесності в університетах та оприлюднення на їхній основі періодичних відкритих звітів.

Список використаної літератури

1. Академічна культура українського студентства: основні чинники формування та розвитку. Матеріали для ознайомлення з результатами проекту №49169. URL: <http://iro.org.ua/ua/main/research/22>.
2. *Альтба Ф.Г.* Академическая свобода: реалистическая оценка // Международное высшее образование. URL: <http://ihe.nkaoko.kz/archive/14/292/>.
3. *Астахова В.И.* Академическая культура как фундамент формирования современного специалиста // Вчені зап. Харк. гуманіт. ун-ту «Нар. укр. акад.». Харьков, 2013. Т. 19. С. 21-39.
4. *Бакіров В.С.* Академічна культура українського студентства: основні чинники формування та розвитку. Результати всеукраїнського соціологічного дослідження. URL: <http://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2015-07-17/2015.pdf>.
5. Вища освіта в Україні: громадська думка студентів (2015). Загальнонаціональне опитування студентів / Фонд “Демократичні ініціативи” імені Ілька Кучеріва, фірма “Юкрейніансоціолоджісервіс” – Режим доступу: <http://dif.org.ua/article/vishcha-osvita-v-ukraini-gromadska-dumka-studentiv>.
6. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

7. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/articles/930-akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiya-chi-dievij-instrumentzabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti>.

Оксана Шовкова

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬО-НАУКОВОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ

В умовах реформування системи вищої освіти України питання підвищення її якості є одним з першочергових. Адже від того, наскільки якісною є освіта, залежить конкурентоздатність вітчизняних ВНЗ, обсяг фінансових надходжень, визнання дипломів українських університетів на європейському та світовому рівнях, підвищення конкурентоспроможності випускників ВНЗ тощо. У цьому контексті дотримання принципів академічної доброчесності постає як неодмінна умова підвищення якості освіти [7, с. 82].

В останні роки в галузі освіти та науки було реалізовано численні проекти з розвитку наукової етики. Їхньою спільною рисою є, передусім, створення єдиного академічного середовища, яке б дотримувалося стандартів академічної доброчесності та було б відкритим для кожної людини. Говорячи про поняття «академічної чесності» в Україні, варто зазначити актуальність і сучасність постановки проблеми. Про це свідчать численні публікації та монографії, присвячені визначенню академічної чесності, видів її порушень і шляхів їх подолання [5, с. 82].

Поняття «академічна доброчесність» необхідно вивчати в аспекті законодавчої бази. Так, у «Законі про освіту» воно визначене як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [3, ст. 42].

Серед фундаментальних цінностей академічної доброчесності виділяють наступні [5, с. 83]:

1. Чесність – незамінна основа викладання, навчання, досліджень, послуг і є необхідною передумовою для повної реалізації довіри, справедливості, поваги та відповідальності.

2. Довіра є необхідною основою академічної роботи. Довіра дає нам можливість співпрацювати, обмінюватися інформацією і вільно поширювати нові ідеї, не боячись, що наша робота буде вкрадена, а наша кар'єра або репутація постраждають.

3. Справедливість складається з передбачуваності, прозорості, чітких і обґрунтованих очікувань, послідовного й доцільного реагування на порушення академічної доброчесності, а справедливе оцінювання є основоположником довіри між викладачами і студентами.

4. Повага передбачає поважне ставлення до всіх суджень, знань і методів дослідження.

5. Відповідальність – це здатність членів академічної спільноти підтримувати інших, якщо вони не були спроможні дотримуватися засад академічної чесності.

6. Мужність: висування високих вимог доброчесності як до себе, так і до інших є своєрідним викликом і вимагає рішучості, цілеспрямованості і мужності.

Водночас значне місце у системі вищої освіти відводиться академічній нечесності, яка загрожує безпеці навчального закладу, підриває авторитет університету й освіти загалом та змушує сумніватися в компетентності окремих спеціалістів [4, с. 21].

На сьогоднішній день широкого поширення набуває плагіат та самоплагіат як один із видів академічної недоброчесності. В академічному середовищі плагіат